

CAP. III. De reliquis ecclesiarum redditibus in pios actus, et personas vere egentes per patriarchas, et œconomos erogandis.

Sicut autem de his expensam determinavimus, ita congruet pro tempore sanctiss. patriarcham et reverendiss. œconomos considerare, ut alia expense quæ fiunt ex ecclesiasticis redditibus, circa pios erogentur actus, et Deo placentes, et illis hæc ministrentur, qui pro veritate egerint, et non habent aliunde alimentorum occasionem. Hoc enim Dominum Deum placat: et non patrociniis et studiis hominum ecclesiasticas expensas hominibus locupletibus distribuant, ita ut inde inopes necessaria non mereantur: sciant autem Deo amabiles œconomos, et qui nunc, et per tempora futuri sunt: quia si quid præter hæc egerint, et divinis suppliciiis subjacebunt, et ex sua substantia indemnitate sanctissimæ procurabunt ecclesiæ.

EPILOGUS.

§ 1. Beatitudinem igitur tuam quæ ab initio, et ex infantili pene ætate in sacro omni ordine, et schemate sanctissimam ordinavit ecclesiam, quæ et ex sacro utique genere descendit, hæc custodire continue sancimus: scientem quia non minor nobis cura est horum, quæ sanctiss. ecclesiis prosunt, quam ipsius animæ. — Dat. 17 kal. april. DOMINO BELISARIO V. C. CONS.

TIT. IV.

DE FIDEIUSSORIBUS ET MANDATORIBUS, SPONSORIBUS, ET SOLUTIONIBUS.

NOVELLA CONSTIT. IV.

Imp. JUSTIN. AUGUST. Joanni gloriosiss. præfect. sacrorum præf.

PREFATIO.

Legem antiquam positam quidem olim, usu vero necimus quemadmodum non approbatam, per causas autem semper exquisitas atque necessarias apparentem, rursus revocare, et ad rempub. reducere, bene se habere putavimus. non simpliciter eam, sicut jacebat, ponentes: (erat enim quedam ejus pars omnino non discreta) sed cum petenti et Deo placito distribuentes augmento.

CAP. I. Ut creditores primo loco convenienti principalem.

Si quis igitur crediderit, et fideiussorem aut mandantorem aut sponsorem acceperit: is non primum adversus mandantorem, aut fideiussorem aut sponsorem accedat neque negligens, debitoris intercessoribus molestus sit: sed veniat primum ad eum qui aurum accepit debitumque contraxit: et si quidem inde receperit, ab aliis absteat; quid enim ei in extraneis erit, a debitore completo? Si vero non valuerit a debitore recipere aut in partem, aut in totum: secundum quod ab eo non potuerit recipere, secundum hoc ad fideiussorem, aut sponsorem, aut mandantorem veniat, et ab illo quod reliquum est, sumat: et si quidem presentes ei constant ambo, et principalis et intercessor, et aut mandator aut sponsor: hoc omni servetur modo. Si vero intercessor, aut mandator, aut qui sponsioni se subjecerit, adsit: principalem vero abesse contigerit, acerbum est, creditorem mittere alio, cum possit mox intercessorem, aut mandantorem, aut sponsorem exigere. Sed et hoc quidem curandum est a nobis possibili modo: non enim erat quoddam hic antiquæ legi datum pro sanatione remedium: quamvis Papinianus maximus fuerit, qui hoc primitus introduxit. Probet igitur intercessorem, aut sponsorem, aut mandantorem: et causæ præsidens judex det tempus intercessori (idem est dicere, sponsori et mandatori) volenti principalem deducere: quatenus ille prius sustineat conventionem: et sic ipse in ultimum subsidium servetur: sitque solatio intercessori, (aut sponsori et mandatori) in hoc quoque judex: fideiussoribus enim et talibus processu sancitum est, ut illo deducto, interim conventionem liberentur, qui pro eo in molestia fuerunt. Si vero tempus in hoc indultum excesserit, (convenit namque etiam tempus definire judicantem) tunc fideiussor, aut mandator, aut sponsor exequatur litem, et dabitum exigatur contra eum pro quo fideiussit, aut pro quo mandatum scripsit, aut sponsonem suscepit: a creditoribus actionis sibi cessis.

CAP. II. Alterum thema prioris capituli: ut res apud alium constituta non possit vindicari, priusquam personalis actio exerceatur.

Sed neque ad res debitorum, quæ ab aliis detinentur, veniat prius,

TIT. IV. — 1. Lib. 5, Inst. 231; Lib. 46, D. 1; Lib. 8, c. 41. — 2. Auth. Præfate, C. de fideiuss. — 3. Alog. L. 1, l. 2, l. 3, l. 4, l. 5, l. 6, l. 7, l. 8, l. 9, l. 10, l. 11, l. 12, l. 13, l. 14, l. 15, l. 16, l. 17, l. 18, l. 19, l. 20, l. 21, l. 22, l. 23, l. 24, l. 25, l. 26, l. 27, l. 28, l. 29, l. 30, l. 31, l. 32, l. 33, l. 34, l. 35, l. 36, l. 37, l. 38, l. 39, l. 40, l. 41, l. 42, l. 43, l. 44, l. 45, l. 46, l. 47, l. 48, l. 49, l. 50, l. 51, l. 52, l. 53, l. 54, l. 55, l. 56, l. 57, l. 58, l. 59, l. 60, l. 61, l. 62, l. 63, l. 64, l. 65, l. 66, l. 67, l. 68, l. 69, l. 70, l. 71, l. 72, l. 73, l. 74, l. 75, l. 76, l. 77, l. 78, l. 79, l. 80, l. 81, l. 82, l. 83, l. 84, l. 85, l. 86, l. 87, l. 88, l. 89, l. 90, l. 91, l. 92, l. 93, l. 94, l. 95, l. 96, l. 97, l. 98, l. 99, l. 100, l. 101, l. 102, l. 103, l. 104, l. 105, l. 106, l. 107, l. 108, l. 109, l. 110, l. 111, l. 112, l. 113, l. 114, l. 115, l. 116, l. 117, l. 118, l. 119, l. 120, l. 121, l. 122, l. 123, l. 124, l. 125, l. 126, l. 127, l. 128, l. 129, l. 130, l. 131, l. 132, l. 133, l. 134, l. 135, l. 136, l. 137, l. 138, l. 139, l. 140, l. 141, l. 142, l. 143, l. 144, l. 145, l. 146, l. 147, l. 148, l. 149, l. 150, l. 151, l. 152, l. 153, l. 154, l. 155, l. 156, l. 157, l. 158, l. 159, l. 160, l. 161, l. 162, l. 163, l. 164, l. 165, l. 166, l. 167, l. 168, l. 169, l. 170, l. 171, l. 172, l. 173, l. 174, l. 175, l. 176, l. 177, l. 178, l. 179, l. 180, l. 181, l. 182, l. 183, l. 184, l. 185, l. 186, l. 187, l. 188, l. 189, l. 190, l. 191, l. 192, l. 193, l. 194, l. 195, l. 196, l. 197, l. 198, l. 199, l. 200, l. 201, l. 202, l. 203, l. 204, l. 205, l. 206, l. 207, l. 208, l. 209, l. 210, l. 211, l. 212, l. 213, l. 214, l. 215, l. 216, l. 217, l. 218, l. 219, l. 220, l. 221, l. 222, l. 223, l. 224, l. 225, l. 226, l. 227, l. 228, l. 229, l. 230, l. 231, l. 232, l. 233, l. 234, l. 235, l. 236, l. 237, l. 238, l. 239, l. 240, l. 241, l. 242, l. 243, l. 244, l. 245, l. 246, l. 247, l. 248, l. 249, l. 250, l. 251, l. 252, l. 253, l. 254, l. 255, l. 256, l. 257, l. 258, l. 259, l. 260, l. 261, l. 262, l. 263, l. 264, l. 265, l. 266, l. 267, l. 268, l. 269, l. 270, l. 271, l. 272, l. 273, l. 274, l. 275, l. 276, l. 277, l. 278, l. 279, l. 280, l. 281, l. 282, l. 283, l. 284, l. 285, l. 286, l. 287, l. 288, l. 289, l. 290, l. 291, l. 292, l. 293, l. 294, l. 295, l. 296, l. 297, l. 298, l. 299, l. 300, l. 301, l. 302, l. 303, l. 304, l. 305, l. 306, l. 307, l. 308, l. 309, l. 310, l. 311, l. 312, l. 313, l. 314, l. 315, l. 316, l. 317, l. 318, l. 319, l. 320, l. 321, l. 322, l. 323, l. 324, l. 325, l. 326, l. 327, l. 328, l. 329, l. 330, l. 331, l. 332, l. 333, l. 334, l. 335, l. 336, l. 337, l. 338, l. 339, l. 340, l. 341, l. 342, l. 343, l. 344, l. 345, l. 346, l. 347, l. 348, l. 349, l. 350, l. 351, l. 352, l. 353, l. 354, l. 355, l. 356, l. 357, l. 358, l. 359, l. 360, l. 361, l. 362, l. 363, l. 364, l. 365, l. 366, l. 367, l. 368, l. 369, l. 370, l. 371, l. 372, l. 373, l. 374, l. 375, l. 376, l. 377, l. 378, l. 379, l. 380, l. 381, l. 382, l. 383, l. 384, l. 385, l. 386, l. 387, l. 388, l. 389, l. 390, l. 391, l. 392, l. 393, l. 394, l. 395, l. 396, l. 397, l. 398, l. 399, l. 400, l. 401, l. 402, l. 403, l. 404, l. 405, l. 406, l. 407, l. 408, l. 409, l. 410, l. 411, l. 412, l. 413, l. 414, l. 415, l. 416, l. 417, l. 418, l. 419, l. 420, l. 421, l. 422, l. 423, l. 424, l. 425, l. 426, l. 427, l. 428, l. 429, l. 430, l. 431, l. 432, l. 433, l. 434, l. 435, l. 436, l. 437, l. 438, l. 439, l. 440, l. 441, l. 442, l. 443, l. 444, l. 445, l. 446, l. 447, l. 448, l. 449, l. 450, l. 451, l. 452, l. 453, l. 454, l. 455, l. 456, l. 457, l. 458, l. 459, l. 460, l. 461, l. 462, l. 463, l. 464, l. 465, l. 466, l. 467, l. 468, l. 469, l. 470, l. 471, l. 472, l. 473, l. 474, l. 475, l. 476, l. 477, l. 478, l. 479, l. 480, l. 481, l. 482, l. 483, l. 484, l. 485, l. 486, l. 487, l. 488, l. 489, l. 490, l. 491, l. 492, l. 493, l. 494, l. 495, l. 496, l. 497, l. 498, l. 499, l. 500, l. 501, l. 502, l. 503, l. 504, l. 505, l. 506, l. 507, l. 508, l. 509, l. 510, l. 511, l. 512, l. 513, l. 514, l. 515, l. 516, l. 517, l. 518, l. 519, l. 520, l. 521, l. 522, l. 523, l. 524, l. 525, l. 526, l. 527, l. 528, l. 529, l. 530, l. 531, l. 532, l. 533, l. 534, l. 535, l. 536, l. 537, l. 538, l. 539, l. 540, l. 541, l. 542, l. 543, l. 544, l. 545, l. 546, l. 547, l. 548, l. 549, l. 550, l. 551, l. 552, l. 553, l. 554, l. 555, l. 556, l. 557, l. 558, l. 559, l. 560, l. 561, l. 562, l. 563, l. 564, l. 565, l. 566, l. 567, l. 568, l. 569, l. 570, l. 571, l. 572, l. 573, l. 574, l. 575, l. 576, l. 577, l. 578, l. 579, l. 580, l. 581, l. 582, l. 583, l. 584, l. 585, l. 586, l. 587, l. 588, l. 589, l. 590, l. 591, l. 592, l. 593, l. 594, l. 595, l. 596, l. 597, l. 598, l. 599, l. 600, l. 601, l. 602, l. 603, l. 604, l. 605, l. 606, l. 607, l. 608, l. 609, l. 610, l. 611, l. 612, l. 613, l. 614, l. 615, l. 616, l. 617, l. 618, l. 619, l. 620, l. 621, l. 622, l. 623, l. 624, l. 625, l. 626, l. 627, l. 628, l. 629, l. 630, l. 631, l. 632, l. 633, l. 634, l. 635, l. 636, l. 637, l. 638, l. 639, l. 640, l. 641, l. 642, l. 643, l. 644, l. 645, l. 646, l. 647, l. 648, l. 649, l. 650, l. 651, l. 652, l. 653, l. 654, l. 655, l. 656, l. 657, l. 658, l. 659, l. 660, l. 661, l. 662, l. 663, l. 664, l. 665, l. 666, l. 667, l. 668, l. 669, l. 670, l. 671, l. 672, l. 673, l. 674, l. 675, l. 676, l. 677, l. 678, l. 679, l. 680, l. 681, l. 682, l. 683, l. 684, l. 685, l. 686, l. 687, l. 688, l. 689, l. 690, l. 691, l. 692, l. 693, l. 694, l. 695, l. 696, l. 697, l. 698, l. 699, l. 700, l. 701, l. 702, l. 703, l. 704, l. 705, l. 706, l. 707, l. 708, l. 709, l. 710, l. 711, l. 712, l. 713, l. 714, l. 715, l. 716, l. 717, l. 718, l. 719, l. 720, l. 721, l. 722, l. 723, l. 724, l. 725, l. 726, l. 727, l. 728, l. 729, l. 730, l. 731, l. 732, l. 733, l. 734, l. 735, l. 736, l. 737, l. 738, l. 739, l. 740, l. 741, l. 742, l. 743, l. 744, l. 745, l. 746, l. 747, l. 748, l. 749, l. 750, l. 751, l. 752, l. 753, l. 754, l. 755, l. 756, l. 757, l. 758, l. 759, l. 760, l. 761, l. 762, l. 763, l. 764, l. 765, l. 766, l. 767, l. 768, l. 769, l. 770, l. 771, l. 772, l. 773, l. 774, l. 775, l. 776, l. 777, l. 778, l. 779, l. 780, l. 781, l. 782, l. 783, l. 784, l. 785, l. 786, l. 787, l. 788, l. 789, l. 790, l. 791, l. 792, l. 793, l. 794, l. 795, l. 796, l. 797, l. 798, l. 799, l. 800, l. 801, l. 802, l. 803, l. 804, l. 805, l. 806, l. 807, l. 808, l. 809, l. 810, l. 811, l. 812, l. 813, l. 814, l. 815, l. 816, l. 817, l. 818, l. 819, l. 820, l. 821, l. 822, l. 823, l. 824, l. 825, l. 826, l. 827, l. 828, l. 829, l. 830, l. 831, l. 832, l. 833, l. 834, l. 835, l. 836, l. 837, l. 838, l. 839, l. 840, l. 841, l. 842, l. 843, l. 844, l. 845, l. 846, l. 847, l. 848, l. 849, l. 850, l. 851, l. 852, l. 853, l. 854, l. 855, l. 856, l. 857, l. 858, l. 859, l. 860, l. 861, l. 862, l. 863, l. 864, l. 865, l. 866, l. 867, l. 868, l. 869, l. 870, l. 871, l. 872, l. 873, l. 874, l. 875, l. 876, l. 877, l. 878, l. 879, l. 880, l. 881, l. 882, l. 883, l. 884, l. 885, l. 886, l. 887, l. 888, l. 889, l. 890, l. 891, l. 892, l. 893, l. 894, l. 895, l. 896, l. 897, l. 898, l. 899, l. 900, l. 901, l. 902, l. 903, l. 904, l. 905, l. 906, l. 907, l. 908, l. 909, l. 910, l. 911, l. 912, l. 913, l. 914, l. 915, l. 916, l. 917, l. 918, l. 919, l. 920, l. 921, l. 922, l. 923, l. 924, l. 925, l. 926, l. 927, l. 928, l. 929, l. 930, l. 931, l. 932, l. 933, l. 934, l. 935, l. 936, l. 937, l. 938, l. 939, l. 940, l. 941, l. 942, l. 943, l. 944, l. 945, l. 946, l. 947, l. 948, l. 949, l. 950, l. 951, l. 952, l. 953, l. 954, l. 955, l. 956, l. 957, l. 958, l. 959, l. 960, l. 961, l. 962, l. 963, l. 964, l. 965, l. 966, l. 967, l. 968, l. 969, l. 970, l. 971, l. 972, l. 973, l. 974, l. 975, l. 976, l. 977, l. 978, l. 979, l. 980, l. 981, l. 982, l. 983, l. 984, l. 985, l. 986, l. 987, l. 988, l. 989, l. 990, l. 991, l. 992, l. 993, l. 994, l. 995, l. 996, l. 997, l. 998, l. 999, l. 1000.

antequam transeat viam super personalibus contra mandatores, et fideiussores, et sponsores: sicque ad res veniens principalis debitoris, sive ab alio detineatur, et detinentes eas conveniens, si neque inde habuerit satisfactionem: tunc veniat adversus res fidejussorum, et mandatorum, et sponsores: idem enim est dicere: vel si quodam habuerit homines ipsis sibi obligatos, et qui hypothecariis actionibus sibi teneri possint. Contra principales tamen et existentes apud eos res (sive personalibus, sive hypothecariis mox, sive ambabus, uti voluerit, omnem ei damus licentiam, quæ dudum a nobis data est, et viam et ordinem in aliis personis casibusque sancimus. Et non solum hoc in creditoribus dicimus: sed etiam si quis emerit aliquid ab aliquo, deinde acceperit eum, quem vocat confirmatorem, et moveatur in aliquo venditionis conventio contra venditorem facta: non adversus confirmatorem mox emptor accedat, neque tenentem aliquid rerum venditoris, sed adversus venditorem prius, et sic ad confirmatorem, et tertio loco contra detentorem. Eadem etiam hic existente divisione super presentibus et absentibus, quam dudum in fidejussoribus et mandatoribus et sponsores ac creditoribus causa debitorum sancimus. Similiter obtinente etiam in aliis contractibus, in quibus fideiussores aliqui, aut mandatores, aut sponsores accipiuntur: et in ipsis principalibus ex utroque latere, et in heredibus eorum, et successoribus, antiqua si quidem lex hæc valeat rursus, et cum hujusmodi justitia atque divisione nostros subjectos fovet.

CAP. III. De solutionibus. Ut debitor aurum aut pecuniam numeratam non habente, addicanur creditori res ejus.

Quod autem de cætero humanis auxiliatur curis: licet quibusdam creditoribus non forte sit gratum, a nobis tamen propter clementiam sancitur. Si quis enim mutaverit aurum, debitoris substantiæ credens: at ille ad restitutionem auri non sit idoneus, substantiam autem immobilium habeat, verum creditor ardeat, aurum omnimodo querens: illi vero non sit facile, neque ulla mobilis substantia: damus enim creditori licentiam volenti immobilis res accipere pro auro, sed si nec quispiam emptor immobilium ejus rerum adsit, creditore frequenter etiam divulgante quoniam subjaceat debitoris res, et ob hoc terrente adire volentes emptorem, tunc in hac quidem felicissima civitate gloriosissimæ nostræ reipubl. iudices secundum unicuique concessam a lege et a nobis jurisdictionem: in provinciis autem gentium præsidēs præparent subtili astutia facta rerum debitoris, dari secundum quantitatem debiti possessionem immobilem creditoribus, cum tali cautela, cum qua debitor possit. Rerum vero datio sit hujusmodi: quæcunque quidem meliora sunt, dentur creditori: quæ vero deteriora, apud debitorem, post debiti solutionem manere sinantur: etenim non erit justum dantem quidem aurum, recipere autem aurum non valentem, sed coactum suscipere possessionem immobilem, non saltem meliora rerum debitoris percipere: et per hoc habere consolationem, quia si aurum non recipit, aut alia rerum, quæ portari possunt, tamen licet ei possessionem non intuitum habere: sed hoc quidem sit clementia quadam legis. Agnoscant autem creditores, quia etsi hanc non scripsissemus legem, necessitatis ratio, ad hoc causam perduceret. Si enim non sit idoneus pecuniarum debitor, nec ullus emptor sit: nihil aliud facturus erat quam propriis bonis cedere, et rursus res ad creditorem merito venirent, aurum percipere non valentem: quamobrem quod cum injuria et affectu acerbo perduceret creditorem et debitorem: hoc nos clementer simul et legaliter decedentes, et infelicibus debitoribus auxiliamur et acerbis creditoribus non apparebimus duri, causam eis deputantes ad quam si permanerent inobedientes, tamen modis omnibus advenirent. Si itaque creditor paratus est præparare quandam emptorem: necessitatem habere debitorem hoc agere, præsentem hujusmodi cautionem arbitrio judicantis, qualem omnimodo est dare possibile: undique enim ita creditoribus providendum est, ut non debitores graventur. — § 1. Et absolute creditorem sponsum, antiquas sequentes leges, omnem qui actionem habere contra aliquem potest, licet non sit mutuum gestum, sed alter quidem contractus consistat: argentariorum quippe sponsonibus propter utilitatem contrahentium in ordine moderno durantibus.

EPILOGUS.

Quæ igitur a nobis pro cautela subjectorum sancita sunt, cognoscens tua eminentia, solemnibus programmatibus et hic et in omni ditione fieri manifesta procuret: ut etiam inter gentes agnoscant subjecti, quanta fuerit nobis pro illorum utilitate providentia. — Dat. ante diem 17 kal. april. indict. 43 CONSULATU FLAVII BELISARII V. Claris. 359.

Hoc nisi, C. de solution. — 6. L. 2, § 1, D. de reb. cred.: L. 17, l. 24, C. de solution. — 7. N. 155, c. 1. — 8. L. 10, D. de verb. sign. — 9. N. 155.

TIT. V.

DE MONACHIS.

NOVELLA CONSTIT. V.

Imp. JUSTIN. AUGUST. Epiphano sanctissimo et beatissimo hujus regie urbis felicissimæ archiepiscopo, (et universali patriarchæ).

PREFATIO.

Conversationis monachalis vita sic est honesta, sic commendare novit Deo ad hoc venientem hominem, ut omnem quidem humanam ejus maculam detergat, purum autem declaret, ac rationabili naturæ decentem, et plurima secundum mentem operantem, et humanis cogitationibus celsiorem. Si quis igitur futurus est monachus perfectus, indiget et divinarum eloquiorum eruditione et conversationis integritate, ut tanta dignus factus sit mutatione. Credimus igitur et nos explanare quod agendum est ab eis, et decertatores eos veros ad sacram viam constituere: et ita nobis intentio presentis est legis, ut post illa que de sanctissimis episcopis sancimus, et que de reverendissimis clericis disposuimus: neque quod monachicum, extra quod competit, relinquamus.

CAP. I. De monasteriis et eorum aedificatione.

Illud igitur ante alia dicendum est, ut omni tempore et in omni terra, si quis aedificare venerabile monasterium voluerit, non prius licentiam esse hoc agendi, quam Deo amabilem locorum episcopum advocet: at ille manus extendat ad cœlum, et per orationem locum consecret Deo, figens in eo salutis nostræ signum: (dicimus autem adorandam et honorandam vere crucem) sique inchoet aedificium: bonum utique quoddam hoc et decens fundamentum ponens. Hoc itaque principium piæ venerabilium monasteriorum fabricæ fiat.

CAP. II. De monachisimæ profitentibus non statim vestiendis.

Hinc autem nobis etiam de singulis monachis cogitandum est, quo conveniat fieri modo, et utrum liberis solum, an etiam forte servos: eo quod omnes similiter divina susceperit gratia, prædicans palam, quia quantum ad Dei cultum, non est masculus neque femina, neque liber neque servus: omnes enim in Christo unam mercedem percipere. Sancimus ergo, sacras sequentes regulas, eos qui singularem conversationem profitentur, non prompte mox a reverendissimis presulibus venerabilium monasteriorum habitum percipere monachalem: sed per triennium totum: (sive liberi forte sint, sive servi) tolerare, nondum monachicum habitum promerentes: sed tonsura, et veste eorum qui laici vocantur, uti, et manere divina addiscentes eloquia: et reverendissimos eorum abbates requirere eos sive liberi sint, sive servi, et unde eis desiderium vite singularis accesserit: et discentes ab eis, quia nulla maligna occasio ad hoc eos adduxit, habere eos inter eos, qui adhuc docentur, atque moventur: et experimento percipere eorum tolerantiam et honestatem, non enim facilis est vite mutatio, sed cum animæ sit labore. — § 1. Et dum triennio toto ita permanserint, optimos semetipsos et tolerabiles aliis monachis et presulibus demonstrantes, hos monachicam promereri vestem atque tonsuram: et sive liberi sint, sine calumnia permanere: sive servi, penitus non inquietari, migrantes ad communem omnium (dicimus autem cœlestem) dominum: et arripiantur in libertatem. Nam si multis casibus etiam ex lege hoc fit, et talis quedam libertas datur, quomodo non prævalebit divina gratia talibus eos absolvere vinculis? Si vero intra triennium venerit quispiam, et aliquem horum, qui conversationem professi sunt, trahere tanquam servum voluerit: hoc quod nobis nuper ex Lycia nunciavit Zosimus Deo amabilis, vir famosissimus in conversatione, et prope vicesimum et centesimum ætatis agens annum, pollens autem et animi virtutibus, et corporis operationibus: tanta quedam in eo gratia Dei floret. Si quis igitur (sicut prædiximus) intra triennium veniat aliquem in servitium trahens volentium, et perdurantium ut fiant monachi, et dicat quoniam abripuit quosdam res, et propterea recurrit ad monasterium: sancimus eum non prompte agere, sed primo probare pro veritate, quia servus est, et pro furto forsam, aut vita maligna, aut vitis pessimis fugerit quidem propter suum vitium, ad monasterium autem venerit: et si quidem verax ostendatur, et apparuerit propter hujusmodi causam, monachicam simulans conversationem, aut propter turpitudinem vite forte diffugiens, et non pro veritate sanctimoniam habitum concupiscens, hunc reddi domino, cum quibus forsam abripuit, si tamen hæc res etiam in monasterio fuerint: eum vero qui do-

TIT. V. — 1. Adde N. 155. — 2. N. 6, c. 4. — 3. N. 151, c. 7 — 4. d. e. 7. — 5. N. 155, c. 55. — 6. Auth. Verum, post leg. 55, C. de episcopis. — 7. d. N. 155, c. 55. — 8. § 1, vers. si quis igitur, infra hoc. — 9. Supr. red. circa fin. pr. — 10. N. 125, c. 55. — 11. Alog. N. Leon. 10. — 12. N. 155, c. 56. — 13. N. 155 in pr. — 14

aliam vite figuram: substantia ejus etiam sic in monasterio (secundum quod a nobis prius¹⁸ dictum est) remanente, ipse¹⁹ inter officiales clarissimi provincie judicis statuatur: et hunc habebit mutationis fructum: ut qui sacrum ministerium desuperit, tribunalis terreni observet servitium.

CAP. VII. De monacho qui de uno ad²⁰ aliud monasterium transit.

Si vero relinquens monasterium, in quo conversationem habuerit, ad aliud transeat monasterium: etiam sic quidem ejus substantia maneat, et vindicetur a priori monasterio, ubi abrenuntians hanc reliquit. Competens autem est reverendissimos abbates non suscipere eum qui hoc egit. Erronea namque talis est vita monachica, nullatenus tolerantis proxima, neque constantis, et persistentis animæ, sed indicium habentis circumlate, et aliunde alia requirentis. Ea propter etiam hoc prohibeat Deo amabiles episcopi, et archimandrite nuncupati, monachicam honestatem secundum regulas sacras conservantes.

CAP. VIII. Ne monachi uxorem ducant aut concubinam.

Si quis autem monachicam continentiam meruit clericici ordinationem, maneat etiam sic puram servans conversationem: quod si facti clerici abutantur fiducia, et ad nuptias venire presument: quippe in tali gradu constitutus inter clericos, qui ei uxorem ducere permittat: (dicimus autem gradum²¹ cantorum, aut lectorum, aliis enim omnibus nuptias secundum sacras regulas penitus interdiximus, aut concubinas²² habere, aut luxuriam tradere vitam) excludatur modis omnibus a clero, tanquam priorem conversationem, et solitariam confundens vitam: et privatus sit de cetero: ad militiam quidem, aut ad aliud officium venire non presumens, nisi voluerit dudum a nobis interminatis subjacere penis: ipse autem apud semetipsum degens, et agnoscens qualem pro hoc daturus sit magno Deo satisfactionem.

CAP. IX. De electione et creatione abbatis, et ut constitutio sit communis tam monachis quam sanctimonialibus.

Ordinationem vero abbatum (si quando contigerit egere monasterium abbate) non per²³ ordinem reverendissimorum fieri monachorum, nec omnino eum qui post primum est, mox abbatem fieri: nec qui post illum secundus est, neque tertius, aut reliquos: (hoc quod etiam alia lex nostra dicit) sed Deo amabilem locorum episcopum percurrere quidem consequenter per omnes (non enim exhorandum est omnino tempus, et ex eo ordo) et eum qui apparuerit prius optimus inter monachos constitutus, et dignus presulatu eorum, hunc eligere: eo quod humana natura talis est, quod neque omnes per ordinem inter summos, neque rursus omnes inter novissimos constituti quidem sint: sed procedat quidem secundum gradum precedentis inspectio: qui vero prior mox inter numeratos optimus apparuerit, is abbas sit, et ordinem simul et virtutem suffragantem habens. Oportet enim eos qui discernunt quod melius est a priore, aliud quidem ad regendum dimittere, aliud vero inclinari jubere, et paulatim per eruditionem hoc etiam ad melius accedere. — § 1. Quæcumque tamen a nobis, in omnibus quæ prius et quæ nunc prolata sunt, sacris nostris constitutionibus sunt sancita de clericis, aut monachis, aut monasteriis, hæc communia ponimus et in masculis et in feminis, et monasteriis et asceteriis non discernentes quantum ad istos masculum aut feminam: eo quod sicut prædiximus, unum omnia in Christo consistant.

EPILOGUS.

Hæc igitur omnia sanctissimi patriarchæ sub se constitutis Deo amabilibus metropolitans manifesta faciant: at illi subjectis sibi Deo amabilibus episcopis declarent: et illi monasteriis Dei sub sua ordinatione constitutis cognita faciant: quatenus per omnia Domini cultura maneat undique incorrupta. Imminebunt enim maximæ pœnæ ista transgredientibus: dicimus autem de cælo: quas necesse est rectorum dogmatum contemptoribus imminere. Et nostræ si quidem reipublicæ iudices, si hæc eis nunciatur, omnibus studeant modis, ea quæ sacris regulis continentur, quas nostra sequitur lex, ad effectum perducere procurare. Nam nec illos deserit pœna hæc negligentibus. Quapropter sequentem hæc tuam sanctitatem docet omnibus sub se positus sanctissimis metropolitans hæc facere manifesta. — Dat. 14 kal. april. Constantinop., BEZISARIO viro clarissimo Cons. 535.

¹⁸ c. 4, supr. lic. — ¹⁹ L. 53, § 1, C. de episcopis; N. 6, c. 7; atrog. N. Leon. 8. — ²⁰ N. 125, c. 42. — ²¹ L. 45, C. de episcopis; N. 22, c. 42. — ²² N. 125, c. 29. — ²³ d. N. 125, c. 24.

Tit. VI. — 1. N. 125, c. 1. — 2. L. 42, pr. C. de episc. et cler.; L. 34, pr. C. de episc. aud.

TIT. VI.
QUOMODO OPORTEAT EPISCOPOS ET RELIQUOS CLERICOS
AD ORDINATIONEM ADDUCI, ET DE EXPENSIS ECCLESIARUM.

NOVELLA CONSTIT. VI.

Imp. JUSTIN. AUGUST. Epiphania archiepiscopo et patriarchæ Constantinopolitano.

PREFATIO.

Maxima quidem in hominibus sunt dona Dei a superna collata clementia, sacerdotium, et imperium: et illud quidem divinis ministrans, hoc autem humanis presidens ac diligentiam exhibens: ex uno eodemque principio utraque procedentia, humanam exornant vitam. Ideoque nihil sic erit studiosum imperatoribus, sicut sacerdotum honestas: cum utique et pro illis ipsi semper Deo supplicant. Nam si hoc quidem inculpabile sit undique, et apud Deum fiducia plenum: imperium autem recte et competenter exornet traditam rempublicam, erit consonantia quadam bona, omne quicquid utile est humano conferens generi. Nos igitur maximam habemus sollicitudinem circa vera Dei dogmata, et circa sacerdotum honestatem, quam illis obtinentibus credimus, quia per eam maxima nobis bona dabuntur a Deo, et ea quæ sunt, firma habebimus, et quæ nondum hactenus venerunt, acquiramus. Bene autem universa gerantur et competenter, si rei principium fiat decens et amabile Deo. Hoc autem futurum esse credimus, si sacrarum regularum observatio custodiatur, quam justis et laudandi et adorandi inspectores et ministri Dei verbi tradiderunt apostoli, et sancti patres custodierunt et explanaverunt.

CAP. I. De episcopi ordinandi moribus, vita, honestate, et fortuna.

Sancimus igitur sacras per omnia sequentes regulas, dum quispiam sequenti omni tempore ad ordinationem episcopatus adducitur, considerari prius ejus vitam¹ secundum sanctum apostolum, si honesta² et inculpabilis, et undique irreprehensibilis sit; et in bonis testimonium habeat, et sacerdotem decens. — § 1. Et neque ex officiali aut ex curiali veniat fortuna: nisi tamen ex novella ætate (secundum quod jam dispositum³ est) in monasterio constitutus fortuna liberetur: quartam tamen prius substantiæ reddens curiæ. — § 2. Neque enim idiota, ex iis qui vocantur laici existens, ita mox ad episcopatum ascendat: nec imaginariam suscipiat ordinationem: tanquam modo⁴ quidem idiota, mox autem clericus, deinde parvum aliquod tempus præteriens, episcopus appareat. — § 3. Et neque uxori [alii] copulatus: sed aut in virginitate degens a principio, aut uxorem quidem habens, ex virginitate autem ad eum venientem, et non viduam neque sejunctam a viro, neque concubinam. — § 4. Neque⁵ filios aut nepotes habens neque cognitos legi, neque illi odibiles: alioqui qui præter hoc aliquid agit: et ipse cadet sacerdotio: et qui eum ordinat, foris episcopatum sectabitur, hanc legem ostendens. — § 5. Sed neque⁶ pecuniis oportere emere sacerdotium ei permittimus: solum vero eum respicere Domini Dei culturam volumus: et non plurimis humanis cogitationibus distrahi. — § 6. Sed neque inereditus existens sacrorum dogmatum, ad episcopatum accedat. — § 7. Prius autem aut monachicam vitam professus, aut in clero constitutus non minus mensibus sex, uxori tamen non cohærens, aut filios aut nepotes habens. Hoc enim omnimodo super Deo amabilibus episcopis querimus: sicut etiam prius duabus nostris constitutionibus hoc sancitum est: per quas dudum cohærentes uxoris, non perscrutamur, omne præteritum relinquentes, de cetero autem nulli permittentes a positione legis uxorem habenti, talem imponi ordinationem: quam legem etiam nunc renovamus: ne forte, si præter hoc aliquid fiat: et ipse cadat sacerdotio, et ordinantem similiter excludi procuret. Igitur ordinandus episcopus, aut ex monachis, aut ex clericis sit, etiam in hujusmodi vita testimonii boni, vita bonus et honestus, et gloria fruens bona: et hoc fundamentum pontificatus deponens suæ animæ. — § 8. Sed etiam sic eum constitutum, et ad episcopatum preparatum, competens est venerabilis et undique probatas lege regulas ante ordinationem, quas⁷ recta et inviolata nostra suscipit fides, et catholica Dei apostolicæque disposuit et tradidit ecclesia: et dum ex frequenti earum lectione transierit qui ad ordinationem deducitur, tunc is qui ordinationem impositurus est, interroget eum si sufficiens est custodire et agere quæ sacræ regulæ sancierunt. Et si quidem ille

— 3. J. 55, pr. C. de episc. et cleric. — 4. N. 137, c. 1; d. L. 53, pr. — 5. L. 42, § 1, C. de episcopis; N. Leon. 2. — 6. N. 125, c. 2, § 1; L. 51, C. de episcopis; L. 11, D. de pollicitationib. — 7. L. 6, C. de sacres. ecclæ.

declaverit et dixerit præcepta sacrarum regularum non se valere servare: nullo modo ei ordinationem imponi: si vero susceperit, et dixerit, quia quantum homini est possibile, complebit hæc quæ his continentur, tunc monere eum, et dicere, quia nisi hæc observaverit, et a Deo alienus erit, et cadet a m. dato honore: et neque civiles leges delictum inultum relinquent: eo quod a præcedentibus nos imperatoribus, et a nobis ipsis recte dictum est, oportere sacras regulas pro legibus valere: et si etiam sic permanserit causam amplectens: tunc super his professionibus unumquemque sacram suscipere episcopatus ordinationem. — § 9. Et hanc non⁸ pecuniis emere, neque per rerum aliquarum donationem suscipere, sed puram percipere, et sine mercede, et tanquam a Deo datam. Nam si etiam alia omnia habeat utilia quæ prius a nobis dicta sunt, pecuniis autem vel rebus videatur episcopatum etiam emisse, sciat se et ab episcopatu casurum, et hoc munus retributurum ordinanti: ut et ille episcopatum amittat, et a clero cadat: et utriusque causa talem præstet retributionem, ut et hic quidem non adipiscatur quæ sperabat, ille autem etiam quæ habebat, amittat: verumtamen pecuniis ac rebus datis occasione ordinationis, sanctissime assignandis ecclesiæ, sive episcopus sit accipiens, et propterea a sacerdotio cadens, sive etiam quilibet alius in clero constitutorum; nam et illi æquum imponimus pœnam: ut ab ordine quem inter sacerdotes habuerit, cadat, et reddat aurum, aut res quæ ordinationis occasione datæ sunt, injuriam passæ quantum ad ipsum ecclesiæ. Si quis autem extraneorum sit, et non in clero constitutus, qui aurum aut rem aliquam propter patrocinium ordinationis acceperit: et maxime si administrationem aliquam gerat, habebit quidem ipse a Deo pœnam, et succedent ei de cælo supplicia, verumtamen etiam illud quod datum est totum ablatum ab eo, sanctissimæ ecclesiæ omnibus reddatur modis in duplum. Insuper etiam si quam administrationem habet, ea cadat, et perpetuo exilio condemnatur. Illud quoque sciat aperte qui pecuniis aut rebus aliis emerit presulatum: quia si prius diaconus aut presbyter sit, deinde per suffragium ad sacerdotium veniat: non solum cadat episcopatu, sed nec prior ei relinquatur ordo, presbyterii forsitan, aut diaconatus. Amittit etenim etiam illud, utpote decencia⁹ indignè concupiscens: et omni sacerdotali excludetur ordine. Oportet autem in ipso ordinationis tempore eum qui imponit eam illi, coram omni fideli populo sanctissimæ ecclesiæ hæc omnia prædicere, ut agnoscens eum omnia quæ prius dicta sunt a nobis habere, ad sacram eum deducat ordinationem, ut etiam ille coram omnibus hæc audiens, non solum habeat Dei timorem, sed etiam coram omnibus denuntiacionem, et professionem erubescat. — § 10. Si quis autem talis quidem esse putetur, et ad episcopatus ordinationem transeat, contradicat autem aliquis atque dicat⁹ conscientiam se esse alicujus illicitorum ejus: non prius mereatur episcopatus ordinationem quam examinatio querimoniarum fiat, et appareat undique innoxius. Quod si etiam post hujusmodi contradictionem, non passus is qui ordinationem facit, legitimam examinationem imponi cause, currat ad ordinationem: sciat, quod ab eo fit, pro nihilo esse, sed et is qui contra legem facit, cadat sacerdotio: et qui sine probatione imponit ordinationem, et ipse quidem similiter cadet sede sacerdotali, reus autem erit Deo, qui præcipue omnium querit suorum sacerdotum puritatem. Si tamen is qui ordinationi contradicit, aut examinatione facta probetur calumniator, aut in ipso principio, neque in examinatione persistere confidat; segreget istum in perpetuum a sacra communione is qui ordinationem facere vult: ut non ipsa falsitas impunita sit. Sicut enim bonam gloriam in eo qui ordinandus est, querimus: ita etiam calumniam in eo qui frustra accusavit, punimus. Si vero nemo accusaverit omnino, aut in totum denunciacionem examinationem non faciat, aut facta examinatione demonstrare (sicut prædiximus) non valuerit accusationem veram: tunc oportet eum, qui per tot vias inculpabilis apparuerit, accedere ad venturam ordinationem. Qui enim ita ordinatur, ex hoc multa et meliora cognoscit præceptorum, et non incurrit ad vitam impunitam hujusmodi eruditus animo, verbo, et opere corporis, et sapientia.

CAP. II. Ne episcopus ultra annum extra ecclesiam suam degat.

Et illud etiam definimus, ut nemo Deo amabilium episcoporum, foris¹⁰ a sua ecclesia plus quam per totum annum deesse audeat: nisi hoc per imperialem fiat jussionem: (tunc enim solum erit inculpabile,) sacratissimis patriarchis unuscujusque dioceseos compellentibus Deo amabilibus episcopos suis inherere sanctissimis ecclesiis: et non longo itinere separari, neque in peregrinis demorari velle, neque sanctissimas ecclesias negligere, neque annum excedere, quem et ipsam propter misericordiam constitutum. Si vero ultra annum erraverit et dereliquerit, et non ad episcopatum remeaverit proprium, neque imperialis aliqua eum

§ 2, 5, supr. lic. — 9. N. 125, c. 2. — 10. N. 67, c. 3; N. 125, c. 9; L. 47, C. de episcopis. — 11. de N. 125, c. 9. — 12. N. 6, in pr.; N. 125, c. 12. — 13. c. 1, § 1, supr. lic. —

(sicut prædiximus) detineat jussio: tunc si quidem sit metropolita, circa ecclesiasticam dispositionem segregatum, regionis illius patriarcha revocet quidem cum legitimis inclamationibus, servans ubique sacrarum regularum observationem. Si vero maneat per omnia inobediens, expellatur a sacro episcoporum choro: et alium introducat hujusmodi et reverentia et verecundia et honestate dignum. Si vero non metropolita, sed aliorum episcoporum aliquis sit, qui erraverit: hæc omnia a metropolita fiant. Nemo enim eorum talem suscipiat occasionem, si dixerint propterea proprias derelinquere ecclesias, propterea quod litium causas, aut aliarum rerum propriarum, aut ad sacras ecclesias respicientium circumlustrant, et hic constituti adhærent, aut in aliis veniunt locis. Hoc enim non habet decentem rationem, ut cum multitudine¹⁰, quam necesse est episcopum habere, ministeria lustrent peregre, et expendant, et neque ullam sanctissimis ecclesiis lucrum, neque ullam præbere juvamen, neque secundum quod decet sacerdotem proprium habere habitum; præsertim cum liceat, si quædam sint lites forte sanctissimis ecclesiis, propter quas has occasiones asserunt: hæc per eos qui sub ipso sunt religiosos clericos, aut apocriarios aut œconomos movere, et petitiones ad imperium dirigere: impetrare autem sperata. Propterea sancimus, si quod propter ecclesiasticam occasionem incidit necessitas, hanc aut per eos qui res agunt sacrarum ecclesiarum, (quos apocriarios vocant) aut per aliquos clericos huc destinatos, aut œconomos suos, notam imperio facere, aut nostris administratoribus, ut impetrent quod competens est: et non hoc Deo amabilibus episcopis erroris et absentie, et sanctissimis ecclesiis læsionis occasionem fieri, tam in provincia ecclesiasticis rebus per absentiam eorum neglectis, quam etiam hic expensis multis ab ipsis factis, nec non peregre habitatione non habili constituta, et undique causa nullum juvamen, magis autem læsionem, ecclesiis sanctissimis inferente.

CAP. III. Ne episcopi ad comitatum principis accedant absque systaticis literis.

Non¹¹ autem aliter aliquem Deo amabilium episcoporum præsumere dirigere se ad hanc felicissimam civitatem, prius quam (si quidem episcopus sit) literas acceperit proprii metropolitæ ad imperium: et quæ secundum divinas regulas probabilia vocantur testimonium perhibentia necessitatis ejus presentie. Si vero metropolita sit qui proficisci vult: literas sumat ejusdem dioceseos patriarchæ, ejus presentiam necessariam esse dicentes: et sic oportere imperatorem jubere hunc presentari, et non temere et sine conscientia metropolitaram aut patriarcharum proficisci, pro eo quod hoc divinis interdictum est regulis: ut huc advenientes non presument per semetipsos se prius pronuntiare ad imperium: sed primitus aut ad Deo amabilem patriarcham proficisci, aut ad unuscujusque dioceseos ex qua sunt, apocriarios: et cum ipsis conferant causas propter quas venerunt, et ingredi ad imperium ejus, et deinceps imperiali perfrui aspectu; mox quam imperanti astiterint, liceat quidem petentibus episcopis, aut per eos qui vocantur referendarii sanctissimæ majoris ecclesiæ, aut per religiosos apocriarios cujusque dioceseos sanctissimorum patriarcharum, suggerere se imperio, et promereri responsum celeriter, ita ut si aut justa ab imperio petierint, hæc accipiant: aut si non justa querunt, velociter revertantur unde profecti sunt.

SECUNDA PARS LEGIS.

CAP. IV. De clericis, quales eligendi sint.

Hæc autem de Deo amabilibus episcopis secundum divinas constituentes regulas, et religiosos clericos cum multa fieri inquisitione secundum divinas regulas, et boni testimonii viros ordinari sancimus, litteras omnino scientes, et eruditos constitutos. Litteras¹² enim ignorantes, omnino nolumus: neque unum ordinem suscipere, clericorum videlicet, presbyterorum, et diaconorum tam sacras orationes docentium, quam ecclesiarum et canonum legentium libros: ordinationem sine querela et inculpabilem et sine aliqua contradictione et datione pecuniarum aut rerum suscipientes. Neque autem eos volumus omnino officiales¹³ aut curiales constitutos suscipere ordinationem, nisi secundum leges, quas super his posuimus pridem, quas et hic nunc confirmamus: ipsos autem ordinatos sacra præcepta in conspectu totius populi suscipere, propter has ipsas causas propter quas hoc ipsum agi etiam super Deo amabilibus episcopis sancimus¹⁴.

CAP. V.

Neque autem secundas¹⁵ habentem aut eum qui habuerit nuptias, ordinari in diaconum aut presbyterum, neque si mulieri conjugatur se junctæ, et proprium virum derelinquenti: sed neque si concubinam ha-

14. d. c. 1 § ult. — 15. Authent. Episcopo, C. de episcopis; add. N. 22, c. 42.

beat, sed et¹⁶ ipsam uxorem, si cum castitate et ex virginitate sit. Nihil enim sic in sacris ordinationibus diligimus, quam cum castitate viventis, aut cum uxoris non cohabitantes, aut unius uxoris virum, qui vel fuerit, vel sit, et ipsam castitatem eligentem, primum principium et fundamentum manifestum secundum divinas regulas et residua virtutis constitutam. Si autem aliquis presbyter aut diaconus aut subdiaconus postea ducat uxorem aut concubinam, aut palam, aut occulte, sacro statim cadat ordine, et deinceps idiota sit. Quod si et lector secundam ducat uxorem propter quædam, et hoc forsitan irrecusabili necessitate, nullatenus ad altiorem accedat gradum, neque perfruat gradum majorem in sacerdotio, maneat autem in eodem gradu perpetuo: sed non ad tertias veniat nuptias, satis est enim si ad secundas. Si vero aliquid tale egerit, et ad secundas veniens nuptias, ad majorem gradum venire festinaverit: exinde idiota erit et laicus, omnino sacro ministerio cadens. Pudice etenim nobis per omnia pertinet vivere. Si enim tales constituti ii qui in clero adducuntur ordinantur: facilis eis ad episcopatum ascensus erit: et ex multis bonis viris facilius inveniantur, qui adducantur ad primum gradum sacerdotii digni.

CAP. VI. De diaconissis minoribus quinquaginta annis non ordinandis.

Quanta igitur super venerabiles clericos a nobis dicta sunt, hæc etiam super Deo amabilibus diaconissis agi volumus, ut neque ipsæ citra observantiam fiant, sed primum quidem eis ætatem neque novellam esse neque crescentem, neque ex hac ad delinquendum salientem: sed super mediam constitutas ætatem, et circa quinquaginta¹⁷ annos secundum divinas regulas agentes: sicque sacram promereri ordinationem: et aut virgines constitutas, aut unius viri quæ fuerant uxores: non enim permittimus neque secundas contrahentibus nuptias, neque vitam habentibus, non dicimus, reprehensibilem, sed nec suspectam omnino, ad sacrum venire ministerium, et adorandis ministrare baptismatibus, et aliis adesse secretis, quæ in venerabilibus ministeriis per eas rite aguntur. Si vero quædam necessitas fiat¹⁸, et minorem hac ætate quam diximus ordinari diaconissam contigerit: liceat eam in aliquo venerabili asceteriorum ordinari, et in illo habitare. Nequaquam viris admixta constituta sit: neque suo arbitrio habitans: sed vite separate, et mediocris, et a conveniente multitudine bonum testimonium patriarchæ, et metropolitæ et ipsas quæ ad ordinationem perducuntur diaconissas, sive ex viduitate, sive ex virginitate, non cum aliquo coherentes aut cognatorum, aut eorum quos appellant dilectos: (talibus enim nominibus utentes, maligna suspicione suam replent vitam) sed aut solæ habitent, aut cum parentibus solis et filiis aut vere fratribus: aut iis coherere, de quibus si quis suspicari aliquid præsumperit malignum, ipse insipiens simul et impius forsitan putabitur. Et si dicatur tale aliquid de aliqua earum quæ in diaconissarum ordinationem ingredi vult, quod alicui cohererit sub imagine quidem bonæ appellationis, maligna vero suspicione: non oportet hujusmodi mulierem perducere ad ordinationem diaconicæ. Nam si ordinetur, et tale aliquid egerit, et cohererit alicui cum predicto nomine aut schemate, cadet quidem a diaconia: et ipsa et ille subjecti erunt huic legi et reliquis quæ corruptores puniunt. Oportet enim omnes quæ ordinantur venerabiles diaconissas, tempore ordinationis et moneri, et sacrorum audire mandatorum præcepta coram reliquis quæ dudum sunt venerabiles diaconissæ: ut et ipsæ Dei timorem habeant, et adhaerentem sacris mandatis fiduciam: timere autem et confundi sacro cadere ordine: scituras, quod si præsumperint aut erubescerent ordinationem, aut derelinquentes sacrum ministerium ad nuptias venerint, aut aliam omnino elegerint vitam: ipsæ quidem obligata efficiuntur morti: et substantia earum applicabitur sanctissimis ecclesiis aut monasteriis in quibus sunt. Qui vero eas aut uxores accipere aut corrumpere præsumperint, obnoxii quidem et ipsi gladio erunt: substantia autem eorum applicabitur fisco. Si enim in antiquis legibus: substantia autem eorum applicabitur fisco. Si enim in antiquis legibus, mortis incumbat damnus corruptis: quomodo non magis nos in iis quæ a Deo glorificantur, definimus, pudicitiam (quæ quam maxime mulieres exornat) conservari volentes, quam diligentissime a venerabilibus diaconissis, ut quod decet naturæ, custodiant, et quod debetur sacerdotio, conservent?

CAP. VII. De clericis in aliam vitam transeuntibus.

Semel autem secundum hoc factos diaconos aut presbyteros, nullo modo¹⁹ derelinquere sacerdotium, quod non solum in presbytero et diacono sancimus, sed etiam si subdiaconus aut forte lector fiat aliquis, hunc relinquire pristinum schema, et ad alteram migrare vitam: scientem, quia si tale aliquid egerit, secundum quod a nobis jam sancitum

¹⁶ N. 125, c. 12. — ¹⁷ L. 9, C. de episcopis, mutat. N. 125, c. 15. — ¹⁸ For. L. 11, § 2. D. de numerib. — ¹⁹ N. 5, c. 6. — ²⁰ N. 16. — ²¹ Adde N. 5. — ²² d. N. 5. — ²³

est) aut in curiam cum substantia, aut sub inopia degens, ad officialem deponetur fortunam.

TERTIA PARS LEGIS.

CAP. VIII. De expensis ecclesiarum, et clericorum multitudine non faciendis.

Sed neque effusas²⁰ competit fieri de cætero reverendissimorum clericorum ordinationes, quod enim hactenus gestum est, licet corrigi oportet, attamen propter tempus sinimus: de cætero autem non propter hoc fieri, neque ad damnum sanctissimarum ecclesiarum venire sancimus. Quæcumque igitur oportebat de tali modo in sanctissima majore ecclesia hujus nostræ regni civitatis, et sub ea constitutis sanctissimis ecclesiis, et aliis quæ hic sunt, fieri, hac speciali lege complexi sumus. In omnibus autem quæ foris sunt locis, sancimus; si quis cum constituerit ab initio et edificaverit ecclesiam, definitivum ordinationum mensuram, tantquam secundum eam expensas constituens: non prius ordinari quemquam in eadem ecclesia, nisi ad²¹ numerum a principio definitum ejus mensura redigatur. Si vero hoc non fecerit, ipsa vero civitatis ecclesia ministrat emolumenta et sibi et aliis ecclesiis: tunc non promptum sit augeri illi clericos, neque propter aliquas forte compassionem aut beneficia ex hoc eam sumptibus prægravare (non sunt enim hæc pia neque sacerdotibus digna) sed ex quibus Dominus dederit Deus, ex iis quæ possibilis sunt administrare, aut antiquam conservare consuetudinem, nihil penitus innovantem. Unde competit Deo amabilibus patriarchas et metropolitans hujus habere providentiam: et eos quidem, qui hactenus sunt, sinere in schemate in quo sunt clericos: meliori vero uniuscujusque ecclesiæ virtutem: et ita ipsos quoque sanctissimos patriarchas sub se constitutas ecclesias ordinare, et metropolitans hoc ipsum a sanctissimis patriarchis commonitos facere, illos autem alios omnes sub se positos episcopos ad mensuram hanc deducere: et studere non²² ultra expensas facere clericorum ordinationes, scimus enim quantæ sanctissimæ ecclesiæ propter hanc ordinationem, et alterius expensæ effusionem, inopes factæ sunt. Et quia aliquas earum, vix quidem, tamen liberavimus: quædam vero adhuc oneratae jacent, ex tali relevari angustia non valentes: ideo hoc provideant sanctissimi patriarchæ, et metropolitæ et reliqui Deo amabiles episcopi, ut et nos, quæ ab eis aguntur discentes, approbemus eos qui nostram legem in literis positam, apud semet ipsos ostenderunt operibus adimpleri.

EPILOGUS.

Quæ igitur a nobis sancita sunt, et sacrum ordinem statumque custodiunt secundum sacrarum regularum observationem et virtutem, de cætero conservent perpetuo integra et sanctissimi patriarchæ uniuscujusque diocesis, et Deo amabiles metropolitæ, et reliqui reverendissimi episcopi atque clerici, ubique Dei culturam et sacram disciplinam custodientes inviolatam, pœna imminente hæc prævaricanti, quo penitus alienus sit a Deo, et imposito sibi sacerdotii ordine: nam velut indignus hoc excluditur. Licentiam vero universis damus, cujuscumque sint officii vel conversationis, respicientibus aliquid horum prævaricari, nantiare nobis, et ad imperium quod semper est: ut, nos, qui hæc secundum sacrarum regularum explanationem apostolicamque traditionem constitutum, decem etiam indignationem prævaricantibus inferamus, etiam his videlicet quæ sancita a nobis sunt, de hereditatibus Deo amabilium episcoporum custodiendis. — § 1. Sanctissimi siquidem patriarchæ uniuscujusque diocesis hæc proponant in ecclesiis sub se constitutis, et manifesta faciant Deo amabilibus metropolitans, quæ a nobis constituta sunt. Illi quoque rursus etiam proponant ipsi ea in metropolitana sanctissima ecclesia, et constitutis sub se episcopis hæc manifesta faciant: illorum vero singuli in propria ecclesia hæc proponant: ut nullus nostræ reipublicæ ignoret, quæ a nobis ad honorem et ad augmentum magni Dei et Salvatoris nostri Jesu Christi disposita sunt. Insuper sequens hæc tua sanctitas omnibus qui sub ea sunt metropolitans sanctissimis hæc faciat manifesta universo tempore contrahenda. — § 2. Scripta exemplaria²³ sanctissima archiepiscopo Alexandria, Ephremio sanctissimo archiepiscopo Theopollitano: scripta exemplaria Petro sanctissimo episcopo Hierosolymorum: scripta exemplaria Joanni viro gloriosissimo præfecto sacrarum prætoriorum secundo exconsuli, et patricio: [Dominico gloriosissimo præfecto prætoriorum Illyrici.] Cui etiam hoc adjectum est: *Et tua quoque celsitudo hæc sciens, una cum semper suscepturis sedem tuam, hæc servare festinet; et si denunciatum fuerit, aliud tale edictum, prohibeat, et maxime quæcumque in ordinationibus curialium vel officialium interdicta sunt. Nuntiet autem tuam*

For. L. 6, in fin. C. de summa Trinitate.

nobis, ut decens super eis imponatur correctio. Utatur quoque præceptis ad clarissimos provinciarum iudices: ut et ipsi quæ sunt insipientes, non permittant aliquid extra hoc quod a nobis constitutum est fieri; imminet enim eis pœna quinque librarum auri, si quidem et ipsi prævaricari videntes non denuntiaverint aut sedi tuæ, aut imperio: ut undique decens ornatus ordinationis gradui conservetur. Scripta cum adjectione, Dominico P. P. Illyrici.

COLLATIO SECUNDA.

TIT. I.

DE NON ALIENANDIS¹, AUT PERMUTANDIS REBUS ECCLESIASTICIS IMMOBILIBUS, AUT IN SPECIALEM HYPOTHECAM DANDIS CREDITORIBUS, SED SUFFICERE GENERALES HYPOTHECAS.

NOVELLA CONSTIT. VII.

Imperator JUSTINIANUS AUGUST. Epiphano sanctiss. et beatiss. archiepiscopo felicis hujus civitatis, et oecumenico patriarchæ, [et patriarchæ Constantinopolitano.]

PREFATIO.

Unam intentionem hanc semper proponimus, omne quicquid prius imperfectum, aut confusum videbatur, hoc et expurgare, et perfectum ex imperfecto declarare: quod etiam in omni legislatione facientes, credimus oportere, et in alienationibus quæ sunt super sacris rebus, una complexi lege, quæ priores omnes et renovet et emendet: et quod deest, adjiciat: et quod superfluum est, abscondat. A Leone siquidem bonæ memoriæ (qui post Constantinum piæ memoriæ, christianæ fidei inter imperatores principatum auxit, et constituit sacrarum ecclesiarum honorem et disciplinam) scripta lex² est de alienationibus ecclesiasticis, conclusa in sola hujus felicissimæ civitatis sanctissima majore ecclesia. Et laudamus plurima hujus legis, cum omni vehementia et Dei cultura posita: sed eo quod non generaliter posita sit in omnibus, egere etiam eam quadam correctione credimus. Ab Anastasio quoque piæ memoriæ scripta quædam de talibus lex³ est, nec similis priori, et omnino minus habens. Effusa namque et per loca foris posita, nihilominus mansit imperfecta, eo quod ad solum sacerdotium et diocesis respiciat constitutam sub beatissimo patriarcha hujus regni et felicissimæ civitatis: alias autem non perscrutata sedes: cum utique dignam correctione esse eam arbitrabatur: propter quam occasione aliqua quidem corrigebat, alia vero incomposita relinquebat. Quamobrem eam quoque vacare de cætero sancimus, utpote imperfectam, et loco circumclusam, et non generalem inter leges existentem, neque aliquid studiosum introducendum. Hæc ergo nos omnia emendantes, unam existimamus oportere legislationem imponere omnibus sanctissimarum ecclesiarum, et xenodochiorum, et noscomiorum, et monasteriorum, et brephotrophiorum, et gerontocomiorum, et totius sacrati collegii rebus, et hanc legem Leonis piæ memoriæ constitutioni adjicere: prius breviter ejus legislationem exponentes: sicque omne quod reliquum est intextentes. Vult enim illa neque Deo amabilem archiepiscopum et patriarcham hujus felicissimæ civitatis, seu sanctissimæ majoris ecclesiæ, neque œconomum vendere, aut donare, aut aliter alienare rem immobilem, domum forsan, aut agrum, aut colonum, aut mancipia rustica, aut civiles annonas (nam et hæc inter immobilia sunt numeranda) quæ competunt Constantinopolitanæ sanctissimæ majore ecclesiæ: sed neque pro ulla⁴ compensatione aut alia qualibet circumventionem tale aliquid agi: et interminatur⁵ emptori quidem rei restitutionem, ut reddat per tempora œconomio rerum sanctissimæ ecclesiæ rem quam ipse perceperit, cum omni mediæ temporis fructu, et aliis lucris: casu imminente pretiorum ei qui tale aliquid accipere aut comparare præsumperit: cum etiam hoc quidem quod contra leges actum est, ita ponat ac si neque a principio gestum sit. *Œconomum*⁶ vero hæc prævaricantem, dare quidem de suo sanctissimæ ecclesiæ jubet omne quicquid ex ea causa lucratus est, aut sanctissimam ecclesiam damnificavit. Super hoc autem etiam excludit eum officio œconomi: et dat actio-

TIT. I. — 1. Adde N. 120. — 2. L. 14, C. de sacros. ecclesiis. — 3. L. 17, C. d. t. — 4. N. 120, c. 1, in pr. d. L. 14, in pr. vers. scientes, et § 1. — 5. d. L. 14, § 1. — 6. d. L. 14, § 2.

nam sanctissimæ ecclesiæ, non contra solos Deo amabiles œconomos, sed etiam contra successores eorum: sive ipsi hoc alienaverint, sive pro tempore Deo amabilem episcopum, aut aliquem aliorum clericorum videntes alienantem, taciturnitate degeneri, et sine libertate passi sunt: et multo potius si consentientes, et videntes tale aliquid permisissent, et non causam prohibuerunt. Ad hoc autem et *tabellionem*⁷, qui talia confecit instrumenta, perpetuo tradet exilio: nullam ei clementiam neque revisionem participans: ipsos quoque maximos⁸ iudices, qui ad hæc accedunt, et ministrant talibus causis, aut conficiunt apud semetipsos monumenta pro confirmatione talium donationum aut aliorum actuum patiuntur: et cingulo, et dignitate et substantia interminatur excludere. Hoc igitur increpans vehementer, permittit⁹ rei ecclesiasticæ usum, aut qui vocatur usufructus, sub certo quodam tempore, aut etiam usque ad vitam percipientis dare sanctissimam majorem ecclesiam, sub hac tamen definitione, *ut is qui accepit munificentiam, ejusdem quantitatis recompenset rem sanctissimæ majore ecclesiæ sub proprietatis ratione, ex qua posset eundem redium sanctissima ecclesia habere, quantum ille ex usu accepit, post percipientis utique mortem, aut definitum tempus, usu videlicet, et usufructu dato ecclesiasticæ rei ad sanctissimam majorem ecclesiam redeunte, et usu donatæ rei cum proprietate sanctissimæ ecclesiæ faciendæ*: talem namque contractum sine periculo esse ponit lex. Si vero minus fuerit quam quod datur a sanctissima ecclesia, illud quod compensatur ei, cuius mox quidem percipiet proprietatem, sperat autem et usum accipere, infirmum contractum, et pro non facto ponit: datque licentiam vindicationis, utpote circumventionem contra jus sanctissimæ ecclesiæ facta.

§ 1. Lex itaque talia sub brevitate decernit, et multam imponit, et usque ad res sanctissimæ ecclesiæ stat solummodo: et omnem quidem perimit circumventionem quam prædiximus: non tamen retinere calliditatem postea insurgentium valuit. Quidem enim dudum hoc quod vocatur colonarium jus [colonarium jus est, veluti si domum valentem centum solidos et præstantem pensionem decem solidorum, accipiat quis ab ecclesia et det pro ea solidos centum, seu amplius, aut cere minus: et quasi jam de proprio adgruet se dare singulis annis quasi pensionis nomine solidos tres. Iste autem appellatur paracus, sed ipsam domum sub tam parva pensione in perpetuum, et ipse et heredes ejus possidebant] adinvenientes, neque nostris legibus neque alii cuiquam omnium notum, circumventionem non parvam meditati sunt contra legem, perpetuas pene cogitantes alienationes: quod nos de cætero agi prohibemus, et pro eo ipso conscripsimus legem. Dudum autem, et ad emphyteusim respexerunt, et imminerunt plurimam quantitatem veri redditus illi qui emphyteusim accipiunt, præstantes hi qui rebus prædictæ sanctissimæ majoris ecclesiæ præsidebant. Ideoque nos in quadam constitutionum nostrarum definivimus quidem usque ad personas tres¹⁰ emphyteusim fieri, accipientis, et duorum successorum aliorum, hoc etiam super rebus sanctissimæ majoris ecclesiæ fieri permittimus, non autem ultra sextam partem relevari emphyteusim percipientibus propter fortuitos casus sancientes. Quia vero didicimus sic effuse et impie ab aliquibus fieri documenta, ut neque sexta relinquatur sanctissimæ ecclesiæ pars, reliquis omnibus emphyteusim accipientibus donatis: Anastasius autem piæ memoriæ gesta monumentorum constituit fieri super alienationibus, sicut etiam hujus rei fieret tempus, et emphyteusim statuens, sine gestis quidem usque ad solam vitam accipientis emphyteusim: cum gestis autem, in perpetuum eam extendens, neque perfectam fecit, neque utilem legem, et undique imperfectam usque ad solam diocesis patriarchicæ sedis hujus felicissimæ civitatis (sicut prædiximus) legislationem statuens.

CAP. I. De rebus ad venerabilia loca pertinentibus non alienandis.

Nos igitur (jam enim ad legem veniendum est) sancimus neque sanctissimam hujus felicissimæ civitatis majorem ecclesiam, neque sub ea constitutas ecclesias, quarum ipsa prerogationem suscepit (sicut eam Anastasius piæ memoriæ interpretatus est) neque alias omnes ecclesias in hac felicissimæ existentes civitate, aut circa ejus confinia, neque sub patriarchica sede hujus felicissimæ civitatis constitutas, quarum metropolitans ipse ordinat, neque alium ullum undique patriarcham: neque episcopum (dicimus autem et eos qui in Oriente, et qui in Illyrico, in super et in Ægypto, et in Lycæonia, atque in Lycia, et eos qui in Africana provincia sunt, et complexive dicendo per omnes quæcumque nostræ sunt terræ, necnon in Occidente sunt Deo amabiles episcopos ab ipsa seniori Roma usque ad Oceanum consistentium sanctissimarum orthodoxarum ecclesiarum) neque aliquem xenodochum, aut pichotrophum,

— 7. d. L. 14, § 3. — 8. d. L. 14, § 4. — 9. d. L. 14, § 5. — 10. L. 24, in fin. C. d. t. de sacros. ecclesiis.